

І. Ю. Щербина

*Криворізький державний педагогічний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Н. Д. Соловійова*

Формування соціокультурної компетенції учнів при організації позакласної роботи з іноземної мови

Необхідність формування особистості, готової і здатної до міжкультурного спілкування, лежить в основі сучасного соціального замовлення в галузі освіти. Вирішення цієї проблеми при вивченні іноземних мов забезпечується формуванням у учнів соціокультурної компетенції. Саме вивченням проблеми формування соціокультурної компетенції займалися наступні науковці: Л. П. Рудакова, Е. М. Ряховская, І. Н. Іванова,

О. В. Бірюк, О. М. Соловйова, Є. А. Орлова, Т. В. Починок, Т. М. Галушка, І. М. Рахмана та ін.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні змісту та розробці програми гуртка "Країнознавства", спрямованої на формування соціокультурної компетенції учнів під час проведення позакласної роботи з іноземної мови.

Соціокультурний компонент змісту навчання відповідає за потреби, що виникають при використанні іноземної мови як засобу спілкування із представниками інших культур, освіти та самоосвіти, співробітництва та взаємодії в сучасному інтегрованому світі. Соціокультурний компонент змісту навчання іноземної мови як засіб міжнародного та міжкультурного спілкування, спрямований сьогодні на:

- формування вмінь представляти рідну культуру та країну в умовах іншомовного міжкультурного спілкування;
- допомогти учням зрозуміти приклади демонстрування культурно-зумовленої поведінки носіїв мови;
- ознайомити з впливом належності до соціальної, вікової, статевої групи та місця проживання на те, як люди говорять та поводяться;
- підготувати учнів, які вивчають іноземну мову, правильно поводитися в певних ситуаціях, властивих культурі, мова якої вивчається;
- підвищити рівень знань тих, хто вивчає іноземну мову, в галузі конотативних значень слів і виразів;
- набуття школярами досвіду спілкування через розширення спектру ролей у різноманітних ситуаціях сімейного, шкільного та позашкільного спілкування;
- розвиток загальнокультурних умінь збирати, систематизувати та узагальнювати інформацію, культурознавчу в тому числі.

Змістом соціокультурної лінії є: відомості про особливості національної культури, звичаї, традиції, свята; видатних діячів; суспільно-політичних подіях, державній символіці; побут населення міст, сіл, культурно-архаїчні пам'яток, музеїв, театрів і т.д. [2: 30].

Відомо, що *соціокультурна компетенція* складається з *країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій*. *Країнознавча компетенція* – це знання учнів про культуру країни, мова якої вивчається (знання історії, географії, економіки, державного

устрою, особливостей побуту, традицій та звичаїв країни). *Лінгвокраїнознавча компетенція* передбачає володіння учнями особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування, тобто сформованість в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни [1: 42].

Науковці (Л. П. Рудакова, Е. М. Ряховская, І. Н. Іванова, О. В. Бірюк, О. М. Соловйова, І. М. Рахмана та ін.) зазначають, що для формування соціокультурної компетенції використовуються наступні *методи*:

– *порівняльний метод*, що базується на контрастах і містить у собі різноманітні дискусії (на заняттях гуртка обговорюються традиції, звичаї країни, мова якої вивчається у порівнянні з рідною культурою);

– *метод "критичних випадків"*, що ставить за мету висвітлити різницю між вербальним та невербальним спілкуванням. Згідно з цим методом учням пропонується опис ситуації, коли співрозмовники не правильно розуміють один одного у спілкуванні через різницю в культурі та ментальності;

– *метод "короткого викладення культурних аспектів"*. Він сконцентрований на одній із різниць у культурі двох країн, таких як, наприклад, різниця між покупцями у Великобританії та Україні [2: 31].

Окрім наведених методів, застосовують ще такі як: використання автентичних пісень на заняттях гуртка; проведення нетрадиційних заходів під час вивчення свят і традицій англomовних країн; навчання мовленнєвому етикету та розмовної англійської мови; використання таких автентичних текстів, як оголошення, реклама; рольові ігри; використання автентичного відеоматеріалу; звернення до оригінальних художніх творів [2: 29].

Для формування *соціокультурної компетенції* потрібне не знання країнознавства як комплексу наукових дисциплін, а так звані *фонові знання* (background knowledge), тобто знання про країну, традиції, звичаї та її культуру, відомі усім жителям даної країни. Обсяг фонових знань, який може засвоїти учень, нажалі обмежений кількістю годин, які відводять на вивчення предмету "Іноземна мова". Тому чинне місце у формуванні соціокультурної компетенції учнів займає проведення позакласної роботи з іноземної мови.

Нами була розроблена програма гуртка "Країнознавство", спрямована на формування соціокультурної компетенції учнів засобом ознайомлення їх з особливостями національної культури, звичаїв, традиції, свят, державної символіки. *Заняття з країнознавства мали на меті* краще ознайомити учнів з мовою, яку вивчають, дати їм якомога повніше уявлення про суспільний лад країни (Великобританії та США), ознайомити з економічним життям країни, боротьбою за екологічну чистоту навколишнього середовища, розкрити становлення культури, літератури, мистецтва країн, проблеми сучасної кінематографії, поп-музики, сучасного драматичного театру, балету. Програма розрахована на 48 годин і включає в себе 24 теми, серед них:

– "Особливості процесу формування англійської національної мови й культури. Культурні зв'язки між Англією та іншими європейськими країнами";

– "Міста Великобританії, їх демографічні та економічні особливості. Культурні центри країни, їх роль у культурному та науковому житті країни";

– "Сучасні звичаї і традиції англійців в різних районах Великобританії. Дозвілля англійців і найулюбленіші хобі. Кулінарні смаки англійців. Англійські національні свята";

– "Традиційні англійські види спорту, що набули популярності в сучасній Великобританії. Спортивні зв'язки між Великобританією та Україною";

– "Система середньої та вищої освіти у Великобританії. Англо-українські угоди щодо обміну досвідом в галузі освіти в середніх та вищих навчальних закладах" та інші.

Отже, організація позакласної роботи з предмету сприяла підвищенню соціокультурної компетенції школярів, поглибленню їх знань про традиції, культуру країни, мова якої вивчалася, підвищенню пізнавального інтересу учнів до вивчення іноземної мови. Потребує подальшого дослідження проблема пошуку ефективних шляхів та методів формування соціокультурної компетенції молодших школярів та учнів основної школи при організації позакласної роботи з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Методика викладання іноземної мови у середніх навчальних закладах: Підручник / [заг. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Рахмана І. Формування соціокультурної компетенції / І. Рахмана // Англійська мова в початковій школі. – 2008. – № 4. – С. 28-31.